Не застібай поки що пальто

Його від'їзд не обов'язково має стати кінцем їхньої історії

Laura Bellini

Не застібай поки що пальто

Його від'їзд не обов'язково має стати кінцем їхньої історії

Laura Bellini

ROMANS

ISBN: 9788384904466

ALL-IN Rafał Płonkowski

ЗМІСТ

INTRO 4
Розділ 1 - Кадр, якого не було в каталозі 10
Розділ 2 - Умови співпраці 20
Розділ 3 - Між світлом і тінню 32
Розділ 4 - Поза кадром..... 43
Розділ 5 - Право на власний час..... 58
Розділ 6 - Мить, яку неможливо було спланувати 68
Розділ 7 - Те, що залишається після поцілунку 78
Розділ 8 - У його світі..... 88
Розділ 9 - Ризик спільного кадру 100
Розділ 10 - Не лише на мить 116
Розділ 11 - Речі, про які ми не говоримо вголос 129
Розділ 12 - Термін, який неможливо перенести 139
Розділ 13 - Ціна власного вибору.....150
Розділ 14 - Те, що ми боїмося втратити.....164
Розділ 15 - Рішення, ухвалене за двох.....179
Розділ 16 - Відстань починається раніше 189
Розділ 17 - Коли кожному потрібно обрати себе..... 200
Розділ 18 - Місце для повернення.....210
Розділ 19 - Усе, що варто зберегти 222
Розділ 20 - Не застібай поки що пальто 231

INTRO

В архіві кіно тиша ніколи не була цілковитою. Навіть після закриття читальної зали та вимкнення світла в проєкційному залі щось продовжувало працювати за стінами: вентиляція, старий годинник, опалювальні труби, а іноді й металевий тріск пристрою, що повільно холонув. Мені подобалася ця пора. Не потрібно було відповідати на запитання про архівні шифри, не було чути телефонних дзвінків із секретаріату, і я могла кілька годин удавати, ніби це місце належить тільки мені.

Того вечора на мене чекало дещо важливіше, ніж упорядкування чергової партії каталожних карток. На екрані комп'ютера був відкритий грантовий запит на фінансування циклу кінопоказів, над яким я працювала вже три місяці. Я хотіла об'єднати короткометражні німі фільми з лодзьких архівних колекцій не за датами чи прізвищами режисерів, а навколо місць, які поступово зникали з міста: подвір'їв, фабрик, невеликих вокзалів, танцювальних залів. Кожен сеанс мав розповідати власну історію, і вперше я хотіла відповідати за всю програму, а не лише за описи, конверти та чужі рішення. У графі «координація» я вписала своє прізвище. Дивилася на нього довше, ніж було розумно.

Кінцевий термін спливав наступного дня о дев'ятій ранку. Залишалося дописати кілька речень обґрунтування та завершити кошторис, який ніяк не хотів сходитися. Я вже відкрила форму надсилання, коли з підсобного приміщення долинув звук металу, що зрушив з місця. Я завмерла, тримаючи пальці над клавіатурою. У таку годину там нікого не мало бути.

Я взяла ліхтарик і спустилася до сховища біля старої проєкційної. На столі стояла скриня, якої раніше я не бачила. Вузька, оббита темним деревом, із латунними кутниками та етикеткою, приклеєною настільки ретельно, ніби хтось хотів, щоб вона пережила ще щонайменше пів століття. На етикетці був зазначений номер фонду, якого я не впізнавала, а також приписка про матеріал без назви. Скриня, мабуть, приїхала того дня, але ніхто не залишив мені жодного повідомлення.

Я провела пальцем по шару пилу. Під ним проступила тонка риска, наче слід від нігтя. Я знала такі типи пакування. Усередині могла бути плівка, документація або порожні котушки, але сам спосіб захисту свідчив, що колись хтось вважав вміст особливо цінним. Я відкрила журнал надходжень на службовому планшеті. Запис був лаконічним: «кіноматеріал, приватна передача, потребує перевірки». Без імені дарувальника. Без опису. Без акта оцінки стану збереження.

— Вам не варто відкривати її самотужки.

Голос пролунав у мене за спиною. Я різко обернулася, і промінь ліхтарика розітнув темряву, зупинившись на чоловікові, який стояв у дверях. На ньому було темне пальто, розстебнуте попри холод, а в руці він тримав шкіряну сумку з інструментами. Він зовсім не був схожий на людину, яка випадково заблукала. Радше на того, хто давно знав, куди прямує, і не звик пояснювати свою присутність.

— А вам не варто заходити до сховища без попереднього повідомлення, — відповіла я.

Кілька секунд ми мовчки дивилися одне на одного. Він не всміхнувся, але в його обличчі промайнуло щось

схоже на розвагу. У нього були спокійні очі й руки людини, звиклої до точної роботи. Я помітила невеликі сліди мастила біля манжета його сорочки, перш ніж устигла нагадати собі, що сьогодні не збиралася ні з ким знайомитися.

— Рох Каня. Реставрація обладнання та кіноплівки, — представився він, ставлячи сумку на вільний край столу. — Мені повідомили про скриню.

— А мені — ні.

— Це не вперше, коли інформація доходить сюди в неправильному порядку.

Він сказав це без жодної злості. Так, ніби описував несправність, яку можна усунути, якщо тільки перестати вдавати, що її не існує. Мені не сподобалося, що я відразу відчула бажання відповісти йому чимось не менш влучним.

— Я Іна Бжоза. Відповідаю за облік та опрацювання матеріалів. Поки немає акта приймання, скриня залишається закритою.

— Погоджуюся. Але перш ніж хтось її відкриє, потрібно перевірити умови зберігання та стан пакування. Якщо всередині нітроцелюлоза, поспіх буде не найкращим рішенням.

Він не підвищував голосу й не намагався забрати в мене право ухвалювати рішення. І все ж його слова прозвучали як поправка до мого плану, внесена без дозволу. Я подивилася на скриню, потім на екран планшета. У записі не було навіть інформації про тип носія. Він мав рацію, але я не збиралася полегшувати йому це усвідомлення.

— У такому разі прошу вас підготувати рекомендації. Завтра вранці.

— Завтра вранці може бути запізно, якщо скриня раніше перебувала в неналежних умовах.

— А якщо ми почнемо діяти без документації, то матимемо проблему набагато серйознішу, ніж ця скриня.

Цього разу він справді всміхнувся — коротко, ніби оцінив те, що я не поступилася лише тому, що він заговорив професійним тоном. Він поклав рукавички поруч із сумкою та уважно оглянув етикетку, не торкаючись її.

— Я не пропоную її відкривати. Пропоную оглянути скриню разом і записати все, що можна встановити, не порушуючи захисних пломб.

Слово «разом» прозвучало напрочуд буденно. Ніби спільна робота була очевидним рішенням, хоча ще кілька хвилин тому я навіть не знала про його існування. Я подумала про заявку, яка чекала на екрані, про незаповнену графу кошторису та про те, що наступного дня мала представити власну програму керівництву. Я не хотіла, щоб черговий чужий проєкт знову поглинув час, який я намагалася повернути собі.

— У мене сьогодні ще дещо потрібно закінчити, — сказала я.

— Бачу.

Я простежила за його поглядом. На планшеті все ще світилася відкрита форма, а поруч лежав роздрукований графік моєї роботи. Він не намагався читати подробиці. Йому вистачило одного погляду, щоб зрозуміти: він прийшов не до порожнього сховища, а перервав чийсь вечір, який уже мав власний напрямок.

— Я не збираюся вас затримувати, — сказав він. — Але ця скриня не чекатиме на зручніший час.

У його словах не було тиску. Саме тому проігнорувати їх виявилося складніше. Він міг просто виконати своє завдання, залишити мені рекомендації та піти. Натомість чекав, залишаючи мені простір для рішення. Я помітила, що він не дивився на мене зверхньо, хоча мав перевагу в знаннях щодо питання, яке щойно постало між нами. Таке траплялося рідко. І це дратівливо приваблювало.

Я вимкнула екран планшета, але не поклала його до сумки. Заявка могла зачекати ще кілька хвилин. Не всю ніч, не до наступного дня, а лише кілька хвилин. Стільки часу я могла віддати, не відмовляючись від власного плану.

— Оглянемо скриню, — вирішила я. — Без відкривання та без самостійних експериментів. Усе записуємо.

— Домовилися.

Він простягнув руку, але не для того, щоб вимагати рукостискання. Лише вказав на ліхтарик, світло якого вже починало слабшати.

— У вас є запасні батарейки?

— У шухляді біля входу.

— Чудово. Я звик працювати при світлі, яке не згасає посеред речення.

— А я звикла не довіряти людям, які від першої зустрічі виправляють мої плани.

— Розумно, — відповів він. — Тож не довіряйте мені. Просто перевірте, чи маю я рацію.

Я рушила по батарейки, відчуваючи, що мій ретельно спланований вечір щойно змінив форму. Я ще не знала,

що лежить у скрині й чому хтось передав архіву фільм без назви та імені. Знала лише, що Рох Каня не збирається вдавати, ніби все можна зробити по-моєму, а я не збираюся віддавати йому кермо. Коли я повернулася, він стояв біля столу й чекав, нічого не торкаючись.

Моя заявка все ще була відкрита. Мій план і далі належав мені. І все ж уперше за довгий час я подумала, що, можливо, не кожна зміна напрямку означає втрату контролю. Чи зможу я впустити його в цю одну незаплановану мить, не віддаючи йому водночас права визначати подальший шлях?

Розділ 1 - Кадр, якого не було в каталозі

Наступного ранку я прийшла до архіву за двадцять хвилин до початку робочого дня. Не тому, що раптом полюбила ранні підйоми, а тому, що хотіла переглянути документацію скрині, перш ніж з'явиться Рох. Попереднього вечора нам вдалося скласти попередній опис пакування, виміряти його розміри та перевірити видимі позначення. Ми не відкривали скриню. Як і домовилися, залишили всі захисні елементи недоторканими, а я внесла до реєстру примітку про необхідність спільної оцінки стану збереження матеріалу.

За ранковою кавою я ще раз перечитала всю доступну інформацію. Приватна передача. Кіноматеріал. Назва відсутня. Ім'я дарувальника в основній формі не зазначене. У графі, присвяченій історії предмета, хтось написав лише: «знайдено під час прибирання господарських приміщень». Цього було категорично недостатньо, щоб визнати документацію повною, але цілком вистачало для початку процедури перевірки.

О восьмій тридцять на моєму столі з'явилася папка з документами про передачу. Її принесла Марта, керівниця архіву, яка вже багато років уміла розпізнавати моє невдоволення за тим, як саме я відкладала ручку.

— Бачу, наша нова посилка вже встигла тебе роздратувати.

— Ще ні. Я даю їй шанс.

— Розумно. Кажуть, там щось цікаве.

Я відкрила папку й переглянула перші сторінки. Передачу узгодили з приватною особою, ім'я якої було відоме адміністрації, проте в документації, доступній працівникам, не зазначили повних контактних даних. Не було й докладного опису вмісту. Натомість я знайшла додаток, присвячений запланованому використанню матеріалу в діяльності архіву. У ньому згадувалася можливість організувати публічний показ після завершення технічної та історичної оцінки.

— Ти знаєш, хто дарувальник? — запитала я.

— Знаю, що формальностями займався директор. Здається, родина розбирала квартиру після смерті родича.

— І нікому не спало на думку запитати, звідки взявся фільм?

— Думаю, саме тому нам і передали цю папку.

Я не була в захваті від такого пояснення, але не могла заперечити його слушності. В архіві нам часто доводилося починати роботу з неповної інформації. Нашим завданням було встановити, що насправді зберігається у фондах, а не ображатися на людей за те, що вони не знали всіх відповідей.

О дев'ятій Рох увійшов до майстерні з чашкою кави та сумкою з інструментами. Цього разу його пальто було застебнуте. Він зняв його біля дверей і повісив на вішак, наче від самого початку знав, що залишиться тут надовше.

— Доброго ранку, — сказав він.

— Доброго ранку. Я підготувала документацію.

— А я приніс обладнання для оцінки пакування. Схоже, ми обоє добре організовані.

— Не звикай. Це може бути одноразовий випадок.

Він глянув на мене з усмішкою, якої навіть не намагався приховати. Потім поставив сумку на стіл і дістав кілька вимірювальних приладів. Він нічого не робив поспіхом. Розкладав інструменти в певній послідовності, перевіряючи їхній стан, а я якусь мить спостерігала за ним, перш ніж знову повернутися до документів.

У його роботі було щось таке, що викликало в мене довіру, хоча я ще не збиралася цього визнавати. Він не намагався вразити мене своїми знаннями. Не засипав професійними термінами. Просто знав, що робити, і не вдавав, ніби йому відомо більше, ніж дозволяли встановити наявні дані.

— Перш ніж почнемо, — сказала я, — нам потрібно узгодити спосіб документування.

— Слухаю.

— Кожну дію з матеріалом буде зафіксовано. Ми не ухвалюємо рішень щодо очищення, ремонту чи проєкції без спільної оцінки. Не змінюємо послідовності елементів, якщо виявимо їх більше. І не проводимо жодних випробувань на оригіналі без належного обґрунтування.

— Згода.

— Просто так?

— Ви хотіли б, щоб я посперечався?

— Я хотіла б, щоб нам не довелося сваритися пізніше.

— У такому разі в нас спільний інтерес.

Ми підписали протокол початку робіт. Потім перенесли скриню на підготовлене робоче місце. Приміщення було прохолодним, обладнаним належним освітленням та приладами для контролю умов роботи. Кілька хвилин ми перевіряли поверхню пакування, кути й місця з'єднань. Рох указував на окремі ділянки, а я записувала результати.

— Ось тут є слід попереднього відкривання, — зауважив він, показуючи на одну з металевих планок.

— Я не бачу пошкодження захисного кріплення.

— Зараз його немає. Але цю деталь могли знімати раніше.

Я придивилася уважніше. Справді, на одному з гвинтів була невелика подряпина. Вона не скидалася на випадкову.

— Додамо це до опису, — вирішила я. — Без висновків, які ми не можемо підтвердити.

— Саме такої відповіді я й очікував.

— Не знаю, чи варто мені почуватися задоволеною.

— Вам варто почуватися спокійніше. Це набагато корисніше.

Після завершення попередньої оцінки ми могли перейти до відкривання скрині. Кожен етап документували окремо. Захисні елементи піддавалися повільно, а я перевіряла, чи не з'являються ознаки пошкоджень. Усередині лежали дві металеві коробки, загорнуті в папір та відокремлені одна від одної шаром м'якого матеріалу. Поруч була невелика конверта.

На ньому не було прізвища. Лише напис від руки: «До фільму».

— Цікаво, — сказала я.

Рох не потягнувся до конверта.

— Спочатку коробки. Подивімося, що маємо.

Дотримуючись процедури, ми оцінили маркування та стан контейнерів. Одна коробка була порожньою. У другій лежала котушка плівки, позначення на якій не дозволяли однозначно визначити ні дату, ні тип матеріалу. Вона не була схожа на сучасну копію. Напис на етикетці частково стерся, але вдалося розібрати кілька літер і цифр.

— Двадцять восьмий? — запитала я.

— Можливо. Але я поки що не вносив би це до документації як дату створення.

— Я й не збиралася.

— Добре. Мені починає подобатися наша співпраця.

— Обережніше. Ми ще не вирішили, чи триватиме вона довше, ніж до полудня.

Коли ми підготували робоче місце для подальшої оцінки, Рох перевірив стан перфорації та країв плівки. Він не торкався її безпосередньо, працював у рукавичках і користувався відповідними інструментами. Я зчитувала позначення, порівнюючи їх із доступними каталогами. Згодом з'ясувалося, що ми не можемо віднести матеріал до жодного з описаних фондів.

— У наших базах його немає, — сказала я.

— Це, власне, не дивує.

— Дякую за втіху.

— Я не намагався вас утішити. Хотів лише сказати, що відсутність запису не означає, ніби фільм невідомий.

Я уважніше подивилася на нього.

— Що ти маєш на увазі?

— Можливо, його зберігали поза установою. Можливо, хтось зробив копію, яка так і не потрапила до каталогу. А може, позначення стосуються попереднього власника, а не місця виробництва.

— А може, це матеріал, який узагалі неможливо ідентифікувати.

— Таке теж можливо.

Він не намагався нав'язати мені якесь одне тлумачення. Це подобалося мені більше, ніж мало б.

Протягом наступних хвилин нам вдалося встановити, що плівка містить німий матеріал, тривалість якого дозволяла підготувати короткий показ, хоча остаточне рішення вимагало перевірки всієї котушки. Однак перш ніж перейти до подальших дій, ми повернулися до конверта. Усередині лежав один аркуш із коротким реченням: «Не відокремлювати від зображення».

Я прочитала його двічі.

— Це не технічний опис, — зауважила я.

— Але може бути підказкою щодо походження.

— Або чиїмось особистим проханням.

— У такому разі варто зберігати його разом із матеріалом.

— Звичайно.

Я поклала аркуш у відповідний захисний файл і створила окремий запис. Я не знала, чому хтось вирішив, що цей клаптик паперу має залишатися поруч із фільмом. Не знала також, чи мав він історичне значення, чи був

лише емоційно важливим для когось. Я не збиралася його вилучати тільки тому, що поки не могла пояснити його присутність.

Після обіду ми вже мали попереднє уявлення про ситуацію. Матеріал потребував подальших досліджень, але ніщо не вказувало на те, що його стан унеможливлює роботу. Саме тоді я повернулася до питання, яке від самого ранку не виходило в мене з голови.

— Я хотіла б запропонувати організувати показ, — сказала я.

Рох підвів очі від своїх нотаток.

— Уже зараз?

— Не завтра. І не наступного тижня. Я хотіла б підготувати концепцію та представити її керівництву. Знайдений фільм міг би стати частиною програми, присвяченої місцям Лодзі, які зникають.

— Ми ще не знаємо його змісту.

— Саме тому я говорю про концепцію, а не про готовий сеанс.

— А якщо матеріал виявиться непридатним для проєкції?

— Тоді змінимо спосіб презентації. Можемо показати фрагменти документації та розповісти про процес ідентифікації.

— Мені не хотілося б, щоб ми сприймали фільм лише як привід для організації заходу, перш ніж з'ясуємо, що насправді маємо.

Я відчула, що розмова змінює напрямок.

— Я не сприймаю його як привід.

— Я не кажу, що ви так робите. Лише кажу, що потрібно бути обережними.

— Я знаю, чим займається архів, Роху.

— Не сумніваюся. Але якщо ми запланує мо показ, хтось почне очікувати конкретної дати. А ми навіть не знаємо, чи маємо безпечний для роботи матеріал.

— Я не збираюся обіцяти дату проєкції без технічної оцінки.

— Тоді що вам потрібно від мене?

Запитання пролунало спокійно, але не залишало місця для загальних фраз.

Я дістала з папки роздруківку свого проєкту. Я ще не збиралася показувати його керівництву, але вирішила, що Рох має знати, чому для мене так важливо, щоб фільм не закінчив своє існування черговим анонімним предметом у сховищі.

— Я працюю над програмою, яка має розповісти про Лодзь через зображення місць, яких уже немає. Я не хочу чергового показу, складеного з випадкових фрагментів кінохроніки. Хочу створити щось, що матиме значення для людей, які тут живуть. Цей фільм може підійти, якщо його зміст підтвердить нашу попередню гіпотезу.

Він мовчки переглядав роздруківку. Не квапився, не перегортав сторінки навмання. Зупинився на описі одного із запланованих сеансів.

— Це ваш проєкт?

— Так.

— Ви підготували його самостійно?

— Від самого початку.

— І збираєтеся його представити?

— Завтра.

Він повернув мені аркуші.

— Тоді я розумію, чому ви так поспішаєте.

Він не сказав, що моя ідея чудова. Не запевнив, що все обов'язково вдасться. Просто визнав, що в мене є причина, яку він не збирається зневажати.

— Але я все одно вважаю, що нам не слід визначати дату показу, — додав він.

— Я й не просила про дату.

— Тоді прошу лише про одне: перш ніж представити цей фільм публіці, дозвольмо йому спочатку розповісти, що саме в ньому міститься.

Я подивилася на нього. У його голосі не було поблажливості. Лише професійна відповідальність, яка не закінчувалася простим виконанням завдання. І ще щось, що було складніше назвати. Різновид терпіння, якого бракувало багатьом людям, із якими я працювала.

— Гаразд, — сказала я. — Але в мене теж є умова.

— Слухаю.

— Ми не відкладатимемо рішення нескінченно. Визначимо графік оцінки, а потім представимо керівництву конкретні можливості.

— Звучить розумно.

— Не звикай.

Цього разу він тихо засміявся.

Коли ми завершували роботу, я внесла до графіка наступні завдання й зазначила терміни, яких не збиралася порушувати. Рох погодився з більшістю з них, але біля одного пункту затримав ручку.

— Цього я не можу обіцяти.

— Чому?

— Бо не знаю, чи буду тоді вільний.

— У тебе є інші замовлення?

— Є кілька справ, які мені потрібно владнати.

Він не став розвивати тему. Я не мала підстав наполягати, хоча його відповідь прозвучала особистіше, ніж я очікувала.

Я закрила папку.

— Тоді позначу цей термін як такий, що потребує підтвердження.

— Дякую.

— Не дякуй. Це лише організація роботи.

— Іноді організація роботи — найскладніша частина всього проєкту.

Коли він вийшов із майстерні, я ще трохи залишилася біля столу. Подивилася на порожню металеву коробку, аркуш із написаним від руки реченням і проєкт, який мала наступного дня представити керівництву. Три різні речі, що несподівано опинилися поруч.

Я ще не знала, яку історію приховував фільм. Але вже знала, що Рох Каня не буде людиною, яка погоджується заради спокою. І, мабуть, саме тому я хотіла, щоб наступного дня він знову з'явився в архіві.

Розділ 2 - Умови співпраці

Наступного дня мій проєкт пройшов перше випробування. Я не отримала дозволу на реалізацію, але Марта вирішила, що ідея варта представлення програмній комісії. Мені ще потрібно було доопрацювати бюджет і визначити конкретні матеріали, які могли б увійти до циклу. Знайдений фільм був одним із можливих варіантів, хоча я не збиралася будувати на ньому весь проєкт.

Після зустрічі з керівництвом я повернулася до майстерні з блокнотом, повним зауважень. Найважливіше стосувалося графіка. Якщо я хотіла подати програму на наступний етап розгляду, мала представити попередній перелік матеріалів та осіб, відповідальних за їх опрацювання. Це означало, що моя співпраця з Рохом повинна набути конкретнішої форми.

Я знайшла його в технічному приміщенні. Він перевіряв один зі старих проєкторів, який мали використовувати під час випробувань. Стояв, схилившись над пристроєм, із засуканими до ліктів рукавами. На столі поруч лежали інструменти, розкладені настільки рівно, ніби кожен із них мав своє чітко визначене місце.

— Маєш хвилину? — запитала я.

— Залежить від того, йдеться про проєктор чи про щось, що може зачекати.

— Про нашу співпрацю.

Він відклав інструмент.

— Це звучить серйозніше, ніж проєктор.

— Бо так і є. Мені потрібно визначити, на яких умовах ми працюватимемо з фільмом.

— Я думав, ми вже їх визначили.

— Ми визначили правила поводження з матеріалом. Але не розподіл відповідальності, терміни чи спосіб ухвалення рішень.

— Маєте рацію.

Він указав на стілець біля столу. Я сіла, а він закрив корпус проєктора й відсунув інструменти. Він не намагався вдавати, що розмова менш важлива за роботу, яку довелося перервати. Дрібниця, але я її оцінила.

Я дістала з блокнота підготовлений документ.

— Я хотіла б, щоб ми працювали у три етапи. Спочатку повна оцінка стану плівки та документація. Потім ідентифікація змісту, порівняння з доступними матеріалами й визначення можливих джерел. І нарешті рішення щодо способу презентації, якщо вона взагалі буде можливою.

— Звучить добре.

— Ти відповідаєш за технічну оцінку, я — за архівну та історичну документацію. Висновки готуємо спільно.

— Згода. Але я хотів би додати ще одне зауваження.

— Звичайно.

— Не хочу, щоб ми заздалегідь виходили з припущення, що цей матеріал обов'язково має потрапити на екран. Якщо виявиться, що безпечніше обмежитися презентацією документації, ми повинні мати таку можливість.

— Я не збираюся ризикувати оригіналом заради ефектного показу.

— Тоді проблем немає.

— Є одна. Терміни.

Я посунула документ у його бік. У ньому були зазначені дати наступних перевірок і передбачуваний термін підготовки попереднього звіту. Рох прочитав усе, а потім зупинився на останній сторінці.

— Тут написано, що рішення про використання матеріалу належить координатору програми.

— Тобто мені.

— Саме так. А що, якщо моя технічна оцінка буде негативною?

— Тоді ми не використовуватимемо плівку для проєкції.

— Навіть якщо це означатиме зміну всієї програми?

— Навіть тоді.

Якусь мить він уважно дивився на мене, ніби перевіряв, чи не відповідаю я лише для того, щоб завершити розмову. Я не відвела погляду.

— Добре, — нарешті сказав він. — Я хотів це почути.

— У тебе є ще якісь заперечення?

— До цього документа — ні. Але в мене є власна умова.

— Слухаю.

— Я хочу мати доступ до всієї документації матеріалу, а не лише до технічних карток оцінки. Якщо ми знайдемо щось, що може змінити спосіб поводження з плівкою, я повинен про це знати.

— Це очевидно.

— Не завжди.

Я не відразу відповіла. Я розуміла, на що він натякав. У деяких установах технічні працівники отримували лише ту частину інформації, яку вважали необхідною для виконання їхнього завдання. Архівіст вирішував усе інше, а реставратор не мав ставити запитань. Я ніколи не вважала такий підхід розумним.

— Ти отримаєш усю інформацію про матеріал, яка буде доступна в документації. Якщо з'являться дані, доступ до яких потрібно буде обмежити, ми вирішимо це окремо. Я нічого від тебе не приховуватиму лише тому, що це безпосередньо не стосується стану плівки.

— Гаразд.

Він підписав документ. Я поставила свій підпис поруч із його прізвищем. Відтепер ми офіційно стали командою, відповідальною за оцінку знайденого фільму.

Решту ранку ми працювали біля робочого місця. Рох підготував перелік технічних параметрів, а я впорядкувала документацію про передачу. З'ясувалося, що в одному з додатків містилася інформація про місце, де скриню зберігали до доставки в архів. Це було приватне господарське приміщення на території Лодзі, але без точної адреси.

— Це може нам допомогти, — сказала я.

— У встановленні умов зберігання?

— І в з'ясуванні історії предмета. Якщо ми знаємо місце, то можемо спробувати встановити, чи належав матеріал до якоїсь місцевої колекції.

— А якщо жодної додаткової інформації немає?

— Тоді шукатимемо далі.

Рох подивився на мене з легкою усмішкою.

— Ти завжди така вперта?

— Тільки коли хтось ставить непотрібні запитання.

— Це багато чого пояснює.

— Наприклад?

— Поки не скажу. Не хочу псувати собі перший день офіційної співпраці.

Я спробувала зберегти серйозний вираз обличчя, але це не дуже вдалося.

Опівдні ми зробили перерву. Зазвичай я їла за робочим столом, тому що робота в архіві мала одну особливість: завжди знаходилося щось терміновіше за обід. Цього разу Рох запропонував вийти на каву. Він не сказав цього так, ніби я не мала вибору. Просто запитав, чи маю я час.

— У мене є пів години, — відповіла я.

— Цього вистачить.

— Залежить від того, як швидко ти п'єш каву.

— Повільніше, ніж працюю.

Ми вийшли з будівлі й попрямували до невеликої кав'ярні, повз яку я часто проходила дорогою на роботу. Було прохолодно, але дощу не було. Вулиця ще залишалася мокрою після ранкового дощу, а автомобілі залишали за собою сірі водяні смуги. У листопаді Лодзь мала особливе світло. Навіть опівдні місто могло здаватися таким, ніби день уже давно добігає кінця.

Рох ішов поруч, не намагаючись нав'язувати мені темп. Спочатку ми розмовляли про роботу. Він запитав,

як довго я займаюся архівом, а я відповіла, що достатньо довго, щоб знати: не все можна впорядкувати в каталозі.

— А чому саме фільми? — запитав він.

— Тому що в них можна побачити речі, які ніхто не вважав вартими опису.

— Наприклад?

— Людей, які стоять на зупинці. Когось, хто дивиться у вікно. Дитину, яка біжить через подвір'я. Іноді найважливіше в кадрі зовсім не те, що хотіла показати людина за камерою.

— Тобто тебе цікавить випадкове.

— Мене цікавить те, що залишається, коли зникає первісний контекст.

— Досить небезпечна спеціалізація.

— Чому?

— Бо можна почати вигадувати історію до кожної деталі.

Я подивилася на нього.

— А ти не намагаєшся цього робити?

— Я намагаюся не плутати те, що знаю, з тим, що хотів би знати.

Він сказав це без найменшої іронії. У його голосі було щось спокійне, через що я на мить забула свою заздалегідь підготовлену відповідь. Я помітила, що він говорив про свою роботу з більшою ніжністю, ніж можна було очікувати від людини, яка щодня ремонтувала обладнання та оцінювала стан плівок.

— Ти давно займаєшся проєкторами? — запитала я.